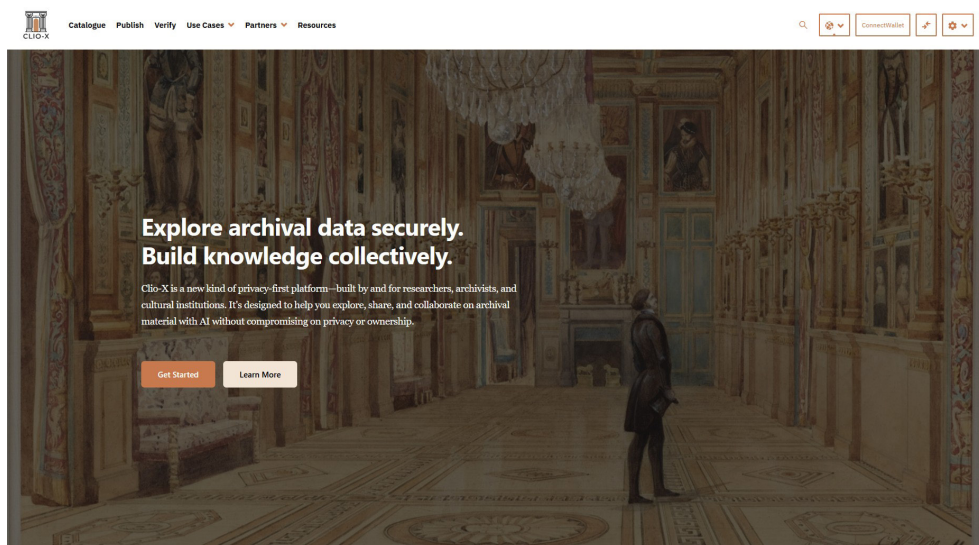

МА Слободан Мандић
Историјски архив Београда
slobodan.mandic@digitalnaistorija.net
<https://www.digitalnaistorija.net/>

Прикази сајтова (Web адресар) XLIX

Clio-X Cultural Heritage and Archives Ecosystem,
<<https://cliox.org/>> (19. I 2026).

Поникла на најновијем таласу информатичке револуције, Web 3.0 платформа Clio-X представља истраживачки алат за рад са архивском грађом осмишљен на начин да омогући употребу вештачке интелигенције (AI) без угрожавања приватности, власништва и контроле над подацима. Ово се постиже тако што подаци остају тамо где су смештени и под потпуном контролом власника, тј. архивских установа. Архивска грађа се не преузима и не „храни“ спољним AI системима већ се обраде врше тамо где су подаци првобитно похрањени. То значи да архивске институције одређују ко има приступ, под којим условима и у коју сврху, укључујући сагласност и права коришћења. Највећи бенефит за истраживаче требало би да представља могућност рада с великим количинама

архивске грађе и откривање нових подручја веза и значења. За коришћење платформе уместо раније уобичајеног система класичног корисничког налога, овде је потребан тзв. дигитални новчаник, који служи као дигитални идентитет корисника. Дигитални новчаник не захтева унос личних података, или повезивање банковних картица, већ се користи као екстензија у веб-прегледачу уз помоћ којег се генерише јединствени дигитални идентитет. Овим се омогућава безбедан, анониман и контролисан приступ архивској грађи, чак и када је садржај бесплатан. У времену у којем све више институција дигитализује и дели грађу на интернету, Clío-X би требало да архивима омогући да сами управљају сагласностима и правима коришћења података. Платформа је поникла на темељу сарадње мултинационалног интердисциплинарног пројекта InterPARES Trust AI (2021–2026) и неколико канадских научних и образовних установа.

Modern Records Centre, University of Warwick,
**Reporting the General Strike: Contemporary accounts of
 “The Nine Day Wonder”**,
 <www.warwick.ac.uk/go/generalstrike> (19. I 2026).

The screenshot shows the website interface for the University of Warwick's Modern Records Centre. At the top, there is a search bar and navigation links for 'Cookie preferences' and 'Sign in'. The main header identifies the site as 'The Library > Modern Records Centre'. A secondary navigation bar includes links for 'Archive catalogue', 'Collections', 'Exhibitions and events', 'Using the MRC', 'Warwick students', 'Advice for archive owners', 'News', and 'The MRC Blog'. Below this, a breadcrumb trail reads 'Digitised collections > Reporting the General Strike'. The main content area features the title 'Reporting the General Strike: Contemporary accounts of "The Nine Day Wonder"' above a large black and white photograph of a group of men in flat caps. Underneath the photo, the text reads: 'Contemporary accounts', 'Read more than 450 documents relating to the 1926 General Strike, including strike bulletins, transcripts of radio broadcasts and internal reports produced by the strike co-ordinator, the Trades Union Congress.', and two links: 'Explore the sources' and 'Find out what has been digitised'.

У мају 1926. године радници широм Велике Британије обуставили су рад у знак подршке рударима који су се суочавали са смањењем плата и продужавањем

радног времена. Штрајк је покренут од стране Савеза синдиката (The Trade Union Congress) који је на обуставу рада позвао лучке раднике, запослене у секторима транспорта, производње електричне енергије, гаса, тешке хемијске индустрије, у грађевинарству и штампаријама. Иако је штрајк окончан након свега девет дана поразом и поделама међу учесницима, била је то недеља у којој је више од три милиона радника било уједињено и солидарно у својим захтевима. Значајна архивска грађа за проучавање Генералног штрајка је похрањена у Архивском центру Универзитета Ворвик, основаном 1973. године, који представља главно национално архивско средиште за британске архиве синдиката и организација послодаваца. Страница посвећена Генералном штрајку даје могућност увида у садржаје главних архивских збирки, а посебно су издвојени дигитализовни материјали у количини од 450 докумената који укључују новинске чланке, билтене, радијске транскрипте, извештаје и друге изворе. Визуелни материјал је заступљен у одељку *Штрајк у сликама* и садржи тематски организоване фотографије, претежно сцене из Лондона, рад добровољаца на разбијању штрајка, последице нереди у престоници, а ту су и слајдови, настали на основу слика из новина, часописа и других публикација. Посетиоцима сајта је представљен и хронолошки увид у развој догађаја током дана који су се низали у времену пре, за време и после штрајка.

The Making African Connections Digital Archive,
<<https://makingafricanconnections.org/>> (20. I 2026).

Музеји су међу главним метама активизма који захтева *деколонизацију* британских институција, подстакнутог покретом “Rhodes Must Fall” (2015) и другим кампањама. Покрет није био само протестно-активистички већ је покренуо и академске расправе о томе како се колонијалне вредности и историја трансформишу у савременим институцијама. Разлог за то је што њихови историјски артефакти делују као снажни симболички подсетници на империјалне заоставштине. Неки музеји су одговорили различитим иницијативама које ангажују и *изворне* заједнице, а у ретким случајевима покренут је и дијалог о повраћају предмета. Пројекат „Стварање афричких веза“ је реализован у периоду од 2019. до 2021. године и бавио се истраживањем историјских афричких збирки које се чувају у музејима у Сасексу и Кенту. Намера је била да резултати рада на пројекту допринесу како теоријским тако и примењеним расправама о *деколонизацији* јавних институција. Једна од кључних компоненти пројекта било је истраживање и дигитализација око 600 предмета из три конкретне колонијалне збирке везане за Африку: 1) предмети из 19. века из Боцване, који се чувају у Музеју у Брајтону, из збирке свештеника Вилоубија (Rev. Willoughby)

THE MAKING AFRICAN CONNECTIONS DIGITAL ARCHIVE

Index Browse Map Browse The Project Our Archival Values Help Release Log Blog

Welcome to the Making African Connections Digital Archive. To begin your exploration of the Archive, enter a search term above or [browse the Archive](#).

The Making African Connections project ran between 2019 and 2021. It researched historic African collections held in Sussex and Kent museums with the aim of furthering both conceptual and applied debates over 'decolonizing' public institutions. A key strand of the project involved researching and digitizing around 600 objects from three specific Africa colonial-era collections:

1. C19th century objects from Botswana held in [Brighton Museum](#) from the collection of Rev. Willoughby and other sources;
2. C19th century objects from Sudan, collected in the context of the wars against the Mahdist forces, held at the [Royal Engineers Museum, Library and Archive](#);
3. 1930s objects from the Namibia/Angola borderlands held at the [Powell-Cotton Museum](#).

Interview with Ikhlas Ilyas, Curator at the Khalifa's House in Omdurman.

и других извора; 2) предмети из 19. века из Судана, прикупљени у контексту ратова против махдистичких снага, који се чувају у Музеју, библиотеци и архиву Корпуса краљевских инжењера; 3) предмети из тридесетих година 20. века са пограничних подручја Намибије и Анголе, који се чувају у музеју Пауел–Котон. Централни део веб презентације представља дигитализована збирка музејских предмета са описима, претражива према више критеријума, где је посебно остављена могућност за преглед путем географске мапе. Посебно указујемо на одељак резервисан за промишљања улоге савремених дигиталних архива, њиховим вредностима, принципима и приступима, који садржи и одабрану библиографију о тој теми.

Федеральное архивное агентство, 2012 – 2024,
Архивы – школе. Интернет-проект,
 <<https://school.rusarchives.ru/>> (20. I 2026).

Садржинску основу прегледно организованог сајта *Архиви за школе* чини збирка дигиталних копија архивских документа који по мишљењу аутора одражавају најважније тренутке руске националне историје. Грађа је груписана у неколико тематских целина које би накнадно требало да буду проширене тако да обухватају целокупан обим школског програма. Тренутно су заступљене следеће теме: декабристички покрет, главни токови друштвене мисли у XIX веку, револуција 1917. године, колективизација и глад у СССР-у, велики терор, атомски пројекат у СССР-у, почетак космичке ере. Унутар сваког од ових одељка дати су краћи уводни текстови иза којих следи линкована листа архивских докумената са краћим описом, сигнатурном ознаком уз могућност увеличаног приказа. Посебна страница је посвећена објашњењу система сигнатуре архивских докумената и основама архивистике (заштита оригинала, контекст настанка документа, коришћење грађе, фондови, принцип провенијенције, хијерархијска структура, физичка заштита, архивски описи и евиденције). Ради прегледности је дат списак свих презентованих докумената, као и именски регистар. Аутори сајта истичу да је приликом коришћења материјала са сајта и дигиталних копија архивских докумената неопходно навести место сталног чувања оригинала (на-

жив архива, сигнатура), али и информациони ресурс са којег су преузети копија документа и подаци о њему. Суштински, презентација представља виртуелну изложбу најважнијих докумената руске историје на којој корисници добијају сигурност у аутентичност представљених копија и поузданост у транскрипцију изворних текстова.